

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת ויגש

א. רמב"ן.

פרק מדי פסוק יט': (יס) ואתה צויתך ואת ששך. אמר הדבר בצוואה לה מדעתו מוסר יוסף * כי איננו שולח יד בתוך המלך ולא ידע אתו מאומה * על כן חשב פרעה אולי לא ירצה לשלוח לאביו דבר, על כן אמר לו אני מצוה איתך שתעשה * זאת על כל פנים:

אלו

1. לכאורה מה הקושי עליו תולה פרשנו את פירושו?
2. פרשנו רוצה ללמדנו על דרכי המוסרית של יוסף, למה זה חשוב לו ואנין לו הכחות לכך?
3. האם המקודה הוציאה?

* * *

ב. תועלויות להרלב"ג.

פרק מדי פסוק לד':

בעבור תשבו בארץ נשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן: ועתה ישובו לא עבדיך בארץ נשן:

רב) ראוי לאדם שיראה מראשית הענין מה שאפשר שיחידש בחתימו ואפי"פ שהוא חפץ בדבר ההוא מלד ולזה יכוון עניינו מראשית הדבר בלופן היותר שלם שאפשר למנוע ממנה ההזקים הנכונים לכא מפני הדבר ההוא. הלא תראה כי יוסף עם היותו חפץ מלד שיבאו לבניו וביאו למגרים הסתדל שיטבו בלרץ גושן להסיר מהם ההזקים שאפשר שיחידשו להם אם יבאו בלחד מהעייירות הגדולות כמו שקדם עם שכבר היה המקום ההוא כגון מלד למרעה להם ולהכיל אותם בהתרבותם ולזה הסתדל שיבאו הדברים שדברו אחיו עם פרעה בלופן שיטיבו ממנו שיטבו בלרץ גושן:

אלו

1. פרשנו רואה ביוסף מרחיק ראות, מה בדיוק היו מטרותיו של יוסף כאשר ביקש שיבאו בארץ מצרים?
2. מה הם "ההזקים הנכונים לבוא" אותם רצה יוסף למנוע או להקטין?
3. האם זה אכן צריך?

* * *

ג. צדור המור.

פרק מדי פסוק ב':

ואמר יעקב יעקב ולא אמר ישראל. לפי שהיה יוצא ליכנס לגלות לעבודות ולעינוי לא קראו ישראל אלא יעקב שיוצא מאבל ונכנס לגלות. וז"ש במדרש * ואמר הנביא הנביא לירד הנביא שלא לירד. הנביא לשעבוד הנביא לגאולה.

אלו

1. התוכל להסביר את הלשון הצרות עלות, צדקות, צינוי - מה ההבדל ביניהן, והאם יש כאן הדרגתיות?
2. למה השם יעקב יותר מתאים לכך?
3. מה מחדש המדרש המצוטט?

ויגש

ד. רש"ר הירש.

פרק מז' פסוקים א' ז'

(א"ב) תחילה הוא מציג את אחיו, ורק אחר-כך — את אביו. הוא ידע כודאי, שיעקב — בהרגשת כבודו המוסרי — לא יכרע ברך גם לפני פרעה. לפיכך הוא מעדיף להציג תחילה את בני משפחתו: הללו ודאי לא יימנעו מלחנות קודה כראוי. לפיכך: ויציגם לפני פרעה — העמיד אותם לפקודתו, כדוגמת „אציגה נא“ וגו' (לג, טו).

(ג) רעה צאן בלשון יחיד. עבדיך הם ממעמד רועי הצאן. יוסף השאיר לשיקול דעתם לומר: „אנשי מקנה“. אך הם לא התביישו במלאכתם, ואמרו גלויות „רעה צאן“. (ד) אם כי לא היה המרעה בארץ גושן מרובה מאשר בארץ כנען, הרי יוסף — מן הסתם — אצו בערים מספוא לצאן, וכן גם בגושן.

(ה) הם באו אליך, וכלכלתם עליך, והאמצעים לכך נתונים לך מידי.

(ו) הושב, לא כגרים, אלא כתושבים בעלי זכויות. ואם ידעת ויש בם. בעדינות יתירה הוא מבטא זאת לשני הנאים. אפשר ויש בם אנשי חיל, ואתה אינך יודע, או אינך רוצה לדעת, ואין רצונך שייכנסו לשרותי. כך הוא עצמו ממציא ליוסף אמתלאות, במקרה שאין הדבר לרוחו.

(ז) ויבא, לא „לקח“, כדוגמת האמור על האחים: כמורכב לא „ויציגהו“, אלא ויעמדהו. יעקב גם איננו מחכה עד שהמלך יפנה אליו. הוא עצמו שר עלי אדמות, והוא מקדים לו את ברכת שלומו.

אלו

1. היש לך הסבר אחר למה יוסף הקדים להציג את אחיו לפני שהציג את אביו?
2. למה המלה "ויציגם" מוסקרת צ"י פרשנו כפחות נכונות ומספיקה?
3. לדעתך למה האחים לא התביישו במקצוע שלהם?
4. פרעה מצוה על יוסף להושיבם, לכלכלתם ולתת להם זכויות, למה זה חשוב לפרשנו להדגיש?
5. מה פרעה איפשר ליוסף אק יוסף לא התמנה בהזדמנות זו ולמה?
6. פרשנו מתאר את מפעל יעקב ופרעה כטקס מלכותי בין שווים, על סמך מה?

* * *

ה. המשתדל.

פרק מז' פסוקים ד' ז'

[ד] לגור בארץ באנו כי אין מרעה: ולא נוכל להתפרנס על ידי מלאכתנו שהיא מלאכת המרעה, לפיכך באנו לכאן לראות אם נמצא פרנסה באיזה אופן שיהיה, על דרך ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב (רות א' א').

[ה] באו אליך: יוסף אמר באו מארץ כנען והגם בארץ גשן, ולא אמר באו אלי, כאילו אינם צריכים לו, ופרעה אמר באו אליך, כדי שתעזרם, ועיין דון יצחק.

[ו] ושמתם שרי מקנה על אשר לי: אמר ראב"ע על הסוסים והפרדים, ועל פי מה שאביא למטה (שמות א' ח') בשם יאסע כי המלך הזה לא היה מצרי אלא מן המלכים הרועים שבאו מארץ אסיה וכבשו את מצרים, ייתכן שהיה המלך בעל מקנה צאן ובקר.

אלו

7. איך פרשנו מסביר את חוסר המרעה ככנען תוך צירוף ההדגשה שנהו מקצוע ומה רצו לומר ככך?
8. בפסוק ה' צוה פרשנו על הקדף התפיסה בין יוסף לפרעה בהצמדת הצופרות על נכונם, מה כל אחד רצה להדגיש?
9. על איזה קושי אפשרי צונה פרשנו במיאורו על פסוק ו'?

* * *

ו. הכתב והקבלה.

פרק מז' פסוק ו':

מז (ו) ואם ידעת, אם נחננו עם ויש גם אנשי חיל, הוא למוטק, כי הי' די לומר, ואם יש גם אנשי חיל וגו', לכן כ"ל דמלת ידעת ענינו מסך וכוונן, כנגיל דגנדי רבותינו דעמו לחזק, כלומר לזוט, וכן נלשון הכתוב ויש אדם ותדעכו (תהלים קמ"ד) חספון ותלס צו, ומה להמפרשים עץ הדעת טוב ורע, כי פני חילן זה מוליד צלולכיו חספון והלרון אל דגכ והסוכו, ועשו ואם ידעת, אם חספון ותלס (וועגן דוא עם וויללסט) כשיש גם אנשי חיל הכשות צידך למנות אותם לשכים על אשר לי, אין חני גוזר להיות כן, כי חולי התמנות כזה פסיתות הוא לחי ועליוס, לכן הדגכ תלוי צלונך

ויגש

1. כרסננו מרחיב את הפנת הפסוק, למה?
2. איך הוא מרחיב את "ידעת" ומה מטרת כרעה ככך?
3. התוכף להסביר את ההשוואה לצנין צד הדעת?
4. מה מביא את כרסננו להסביר כי כרעה השאיר בידי יוסף את ההחלטה האם ואל מה למנותם?

* * *

ז. בלוי יקר.

פרק מז' פסוק ח':

[פרק מז']

ו[ח] כַּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיִּיךָ. לפי שהגר לפרעה שפאשר בא יעקב היה הנילוס עולה לרגליו, והיה פרעה שמח על זה מאד, וחשב שכל זמן שייעקב חי יעלה הנילוס לרגליו לעולם וישקה את פני האדמה. וכאשר ראה את יעקב והנה הוא דל וכחוש ורקות בשר כמשפט הזקנים, חשב פרעה שודאי הוא מפלג בזקנה והיום או מחר ימות, ואם בן במאי שמחו המצרים? כי במותו יחזר הנילוס למקומו, על בן שאלו: "כמה ימי שני חייך". והשיב לו: "ימי שני מגורי... מעט ורעים", הזכיר לשון "מגורי", לומר שלא מחמת רב ימים הוא כל כך כחוש ורזה, כי אם מחמת פחד ומגור מסביב, כי את אשר יגדתי יבא לי, וכמה צרות צרורות באמתחותי, עלי היו כלנה כל משך זמן מאה ושלשים שנה, "מעט ורעים" היו ימי חיי, ולא הגיעו את שני חיי אבתי, ויש לי עוד תקנה להגיע לפרק אבא שהנה חי מאה ושמנים שנה, אף על פי שגם המה היה להם מגור מסביב, מכל מקום האריכו ימים. לכן נקט לשון "מגוריהם" גם כלפי אבותיו.

1. מה מטריד את כרסננו כבואו לפרש פסוק זה?
2. מראה של יצק הפחיד את כרעה, הידוע לך מדרכ אחר הצוסק באתו צנין אק מבארו באופן שנה?
3. מה בצמ תשומתו של יצק?
4. איך הוא מסביר את היחוס במילים פורש "מחר"?

* * *